

Sygn. akt III UK 93/17

POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania R. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.

o wysokość świadczenia,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 marca 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 15 listopada 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 15 listopada 2016 r. oddalił apelację R. M. wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 listopada 2015 r.

U podstaw rozstrzygnięcia legły następujące ustalenia. Ubezpieczony urodził się 5 lutego 1950 r., 60 lat ukończył 5 lutego 2010 r. Pierwszy wniosek o wcześniejszą emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach ubezpieczony złożył w dniu 19 lipca 2006 r. Rozpatrując ten wniosek organ rentowy odmówił przyznania emerytury podnosząc, że ubezpieczony nie spełnił wskazanego w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS warunku osiągnięcia 60 lat, a ponadto na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udokumentował 25 lat pracy, w tym 15 lat

pracy w szczególnych warunkach. Wyrokiem z dnia 13 listopada 2006 r. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonego od zaskarżonej decyzji ZUS.

Ubezpieczony składał kolejne wnioski o emeryturę, które nie były uwzględnione. Wyrokiem z dnia 16 listopada 2010 r. Sąd Okręgowy rozpoznając odwołanie ubezpieczonego od kolejnej decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 marca 2010 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zaliczył brakujący do nabycia uprawnień okres pracy w szczególnych warunkach i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury. Wykonując ten wyrok organ rentowy przyznał i wypłacił ubezpieczonemu emeryturę od 5 lutego 2010 r., to jest od dnia, w którym ubezpieczony ukończył 60 lat.

W rozpoznawanej sprawie sporne było prawo do wypłaty emerytury za okres od lipca 2006 r. do dnia 4 lutego 2010 r., czyli czas, przed ukończeniem przez wnioskodawcę 60 roku życia. W ocenie skarżącego prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach przysługiwało mu również przed ukończeniem tego wieku z mocy art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Apelacyjny odnosząc się do zarzutów zawartych w apelacji wnioskodawcy podkreślił, że art. 46 i art. 184 ustawy emerytalnej stanowią autonomiczne i odrębne względem siebie podstawy nabycia prawa do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r. Przepis art. 184 ustawy emerytalnej odnosi się do ubezpieczonych, którzy do dnia wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 1999 r.) nie osiągnęli jeszcze wymaganego wieku, o którym stanowią: art. 32, 33, 39 i 40, lecz w całości spełnili do tej daty ustawowo określone wymagania stażowe (tzw. ogólne i szczególne). Natomiast art. 46 ustawy emerytalnej daje prawo do emerytury tym ubezpieczonym, którzy wszystkie warunki określone w art. 29, 32, 33 i 39 (wiek emerytalny oraz staż emerytalny) spełnili do 31 grudnia 2008 r. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2014 r., II UK 43/14). W tym kontekście Sąd odwoławczy zwrócił uwagę na stanowisko Sądu Najwyższego przedstawione w wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10, zgodnie z którym wnioskodawca urodzony po dniu 31 grudnia 1948 r. należy do tej kategorii ubezpieczonych, w stosunku do której ustawodawca, w ramach „wygaszania dotychczasowych uprawnień z

uwzględnieniem zasad łagodnej ewolucji”, przewidział wprawdzie możliwość nabycia uprawnień emerytalnych na zasadach dotychczasowych, jednakże wyłącznie na podstawie szczególnych uregulowań mających charakter przejściowy i wyjątkowy. Dał temu wyraz właśnie w art. 46 ustawy emerytalnej. Przepis ten jest przejściowy w tym sensie, że dotyczy wąskiej grupy ubezpieczonych, gwarantując im prawo do wcześniejszej emerytury, mimo że prawo to nie jest przewidziane przez nowy system emerytalno-rentowy (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2009 r., I UK 243/08). Celem takiej regulacji jest osłabienie niedogodności wynikających z nowego systemu dla osób, które nabywały ekspektatywę emerytury w starym systemie. Takie ukształtowanie uprawnień jest następstwem zaaprobowanej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego reguły, że wprowadzony ustawą emerytalną nowy system świadczeń emerytalnych przewiduje wprawdzie przejściowe utrzymanie przywilejów dotyczących możliwości nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, ale co do zasady odnosi się tylko do tych ubezpieczonych, którzy w dniu wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli, bez względu na płeć, wiek co najmniej 50 lat, a więc urodzili się nie później niż w dniu 31 grudnia 1948 r. Odstępstwo od tej zasady dotyczące osób, które urodziły się w latach 1949-1968, jest zaś obwarowane kolejnymi warunkami (między innymi polegającymi na spełnieniu przesłanek nabycia prawa do emerytury do dnia 31 grudnia 2008 r.) i stanowi wyraz „stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień z uwzględnieniem zasad łagodnej ewolucji” (por. m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK ZU 1999 nr 5, poz. 100, z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99, OTK ZU 2000 nr 1, poz. 1 oraz K 1/00, OTK 2000 nr 6, poz. 185).

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ulega zatem wątpliwości, że przywołane wyżej przepisy art. 184 oraz art. 46 ustawy emerytalnej normują odmienną materię i odnoszą się do dwóch różnych sytuacji prawnych osób ubezpieczonych. Dlatego też nie może być mowy o jakimkolwiek konflikcie między tymi przepisami, który wymagałby zastosowania reguły kolizyjnej porządku czasowego (chronologicznej), jak również reguły *lex specialis derogat legi generali*, o której wywodzi skarżący. Mając powyższe na uwadze Sąd drugiej instancji stwierdził, że - wbrew

twierdzeniom apelującego - art. 46 (w związku z art. 32) nie „uchyla” stosowania art. 184 ustawy emerytalnej.

W rezultacie, argumentował Sąd odwoławczy, warunkiem nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej jest spełnienie do dnia 1 stycznia 1999 r. wymagań stażowych, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2 tego artykułu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 8 lutego 2007 r., II UZP 14/06, OSNP 2007 nr 13-14, poz. 199; wyroki Sądu Najwyższego z 18 lipca 2007 r., I UK 62/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 269 i z 26 lipca 2007 r., II UK 285/06, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 270). Z kolei przesłanką prawa do emerytury na podstawie art. 46 (w związku z art. 32) ustawy emerytalnej jest spełnienie wszystkich jej warunków - w tym wieku emerytalnego do 31 grudnia 2008 r. Jak skonstatował Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 19 stycznia 2012 r. (I UK 325/11), wcześniejsza emerytura przysługuje na podstawie art. 184 ustawy wyłącznie osobom, które w dniu jej wejścia w życie legitymowały się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (ust. 1 wymienionego artykułu). Różnica pomiędzy art. 184 a art. 32 i 46 ustawy emerytalnej polega wyłącznie na tym, że art. 184 dotyczy osób, które w dniu wejścia w życie ustawy legitymowały się już wymaganymi okresami zatrudnienia, w tym okresem pracy w warunkach szczególnych, ale nie osiągnęły jeszcze wieku emerytalnego, natomiast dwa pozostałe przepisy mają zastosowanie do ubezpieczonych, którzy wymagany staż ogólny lub szczególny osiągnęli po wejściu w życie ustawy. Zatem prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej nabywa ubezpieczony, który w dniu wejścia w życie ustawy spełnił warunki stażowe, a wymagany wiek emerytalny osiągnął po tym dniu, niezależnie od tego, czy w chwili osiągnięcia tego wieku wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub był pracownikiem wykonującym inną pracę, czy też pozostawał w zatrudnieniu na innej podstawie niż stosunek pracy bądź nie pozostawał w jakimkolwiek zatrudnieniu, z tym że w przypadku pozostawania w stosunku pracy emerytura uzależniona jest od jego rozwiązania (G. Gudowska, K. Ślęzak (red.), Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz. Warszawa 2013, komentarz do art. 46).

Skargę kasacyjną wniósł ubezpieczony, zarzucił wyrokowi naruszenie:

- art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - poprzez błędną wykładnię skutkującą niezastosowaniem do oceny okoliczności sprawy i niezasadne przyjęcie, że ubezpieczony nie spełnił przesłanek nabycia prawa do emerytury wymienionych w tym przepisie;

- art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - poprzez błędne zastosowanie do oceny okoliczności sprawy i niezasadne przyjęcie, że prawo do emerytury ubezpieczonego podlega wyłącznie ocenie w kontekście przesłanek wymienionych w tym przepisie.

W ocenie skarżącego:

- w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do rozstrzygnięcia pytania prawnego: „Jeżeli art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - przewiduje uprawnienie do nabycia emerytury dla osób, które spełnią przesłanki określone w art. 29,32,33 i 39 tej ustawy także w zakresie konieczności osiągnięcia wymaganego wieku emerytalnego w okresie do dnia 31 grudnia 2008 r., to w jakim celu ustawodawca w hipotezie normy wynikającej z art. 46 tej ustawy powołał także osoby urodzone po 1 stycznia 1949 r. a przed 1 stycznia 1968 r. jeżeli osoby te nie mogły do dnia 31 grudnia 2008 r. osiągnąć wieku uprawniającego do nabycia praw do emerytury wskazanego w przepisach art. 29,32,33 i 39 tej ustawy, zatem czy powołanie tej kategorii wiekowej w hipotezie cytowanej normy jako kategorii osób uprawnionych do nabycia praw do emerytury nie oznacza, że do przesłanek, jakie należy ocenić nie będzie miał zastosowany wymóg osiągnięcia wymaganego wieku - odrębnie niż w przypadku art. 184 tej ustawy, gdzie w hipotezie normy wynikającej z tego przepisu wyraźnie ustawodawca wskazuje wymóg osiągnięcia określonego wieku jako przesłankę do nabycia prawa do emerytury”

- istnieje potrzeba dokonania wykładni art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - przepisu budzącego poważne wątpliwości wskazane m.in. powyżej w pkt 1 i wywołującego rozbieżności w orzecznictwie.

Zdaniem skarżącego wskazane okoliczności uzasadniają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie może zostać przyjęta do rozpoznania.

Na zagadnienie prawne postawione przez skarżącego da się w prosty sposób odpowiedzieć. Przepis ten bowiem odnosi się do osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., którym art. 29, 32, 33, 39 ustawy emerytalnej dawały prawo do emerytury w wieku niższym niż 60 lat (na przykład kobiety, których wiek emerytalny określono na lat 55). W rezultacie koncepcja polegająca na pominięciu przy nabyciu prawa do emerytury granicy wieku jest oczywiście fałszywa.

Biorąc pod uwagę funkcje stawiane skardze kasacyjnej, a przede wszystkim zdominowanie jej roli interesem publicznym, przejawiające się w przypadku przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. w dążeniu do wyjaśnienia nowych albo kontrowersyjnych instytucji prawnych, zrozumiałe staje się, że Sąd Najwyższy nie powinien przyjmować do rozpoznania skargi kasacyjnej poddającej pod rozważenie zagadnienie prawne, w sytuacji, gdy przy wykorzystaniu minimalnej wiedzy prawnej można na nie jednoznacznie odpowiedzieć. W takim przypadku zagadnienie prawne nie charakteryzuje się „istotnością”, czyli nie jest doniosłe dla praktyki stosowania prawa, jak również nie wpływa na rozwój określonych instytucji prawnych.

Przywołane przez skarżącego judykaty, które mają świadczyć o rozbieżności w orzecznictwie nie zostały starannie dobrane. Wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 8 marca 2013 r. (III U 32/13) dotyczył emerytury kolejowej (przyznawanej na podstawie art. 50 ustawy emerytalnej) nie może zatem świadczyć o niespójnej wykładni art. 46 ustawy, który tego świadczenia nie reguluje.

Prawdą jest, że w sprawie II UK 159/14 (zakończony wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2015 r.) stwierdzono, że „różnica pomiędzy art. 184a art. 32 i art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. polega wyłącznie na tym, że ten pierwszy dotyczy osób, które w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej legitymowały się już wymaganymi okresami zatrudnienia, w tym okresem pracy w warunkach szczególnych, ale nie osiągnęły jeszcze wieku emerytalnego, natomiast dwa ostatnie mają zastosowanie do ubezpieczonych, którzy wymagany staż ogólny

lub szczególny osiągnęli po dniu wejścia w życie powołanej ustawy”. Teza ta nie świadczy jednak o tym, że zgodnie z art. 46 ustawy prawo do emerytury przysługuje bez względu na kryterium wieku. Staje się to zrozumiałe, po pierwsze, gdy się uwzględni, że art. 46 samoistnie nie stanowi o emeryturze, gdyż odsyła do warunków (w tym również wiekowych) określonych w art. 29, 32, 33, 39. Po drugie, uważne przeczytanie stanu faktycznego tej sprawy uświadamia, że kwestia wieku ubezpieczonego nie stanowiła głównej osi sporu. Sąd Najwyższy oddalił bowiem skargę kasacyjną wnioskodawcy, z uwagi na to, że ubezpieczony nie legitymował się 15 letnim stażem pracy w szczególnych warunkach. Czynnikiem wieku emerytalnego nie był też sporny w sprawie zakończony postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 325/11, LEX nr 1125267 (w tej sprawie ubezpieczony kwestionował niezaliczenie mu do stażu pracy w szczególnych warunkach „niepracowniczego” okresu pracy. Identycznie rzecz się miała w sprawie zakończony wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2007 r., I UK 62/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 269 (sporne było nie to, czy ubezpieczonemu przysługuje emerytura przed osiągnięciem wieku emerytalnego, ale niespełnienie warunku określonego w § 8a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze – chodziło o osiągnięcie wieku emerytalnego: 50 lat - kobieta i 55 lat mężczyzna - w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia).

Całkowicie nieadekwatne jest wskazanie na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007 r., II UZP 14/06, OSNP 2007 nr 13-14, poz. 199. Judykat ten żadną miarą nie uzasadnia głoszonej przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie. W sprawie tej Sąd Najwyższy stwierdził: „przepis art. 46 ustawy o emeryturach i rentach zawiera wymóg spełnienia przez dziennikarza, urodzonego po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r., w każdym dniu po wejściu w życie ustawy a przed dniem 1 stycznia 2008 r., następujących przesłanek: 1) spełnienia warunków do uzyskania emerytury określonych w art. 32 ustawy, w tym warunku bycia pracownikiem i wykonywania zatrudnienia, o którym mowa w ust. 3 pkt 4, oraz warunków wymienionych w § 13 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych

warunkach lub w szczególnym charakterze, a w konsekwencji także określonego w pkt 1 tego przepisu warunku osiągnięcia wymaganego wieku w czasie wykonywania pracy dziennikarskiej (art. 32 ust. 4 ustawy) i 2) nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego do dnia 31 grudnia 1999 r.” Z przedstawionego wyводу wynika zatem, że prawo do emerytury na podstawie art. 46 w związku z art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej nie można nabyć bez spełnienia kryterium wieku.

Sumą powyższego wyводу jest jednoznaczny wniosek, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie doszło do rozbieżności. Z przywołanych przez skarżącego orzeczeń nie da się uzasadnić tezy, że na podstawie art. 46 ustawy emerytalnej dopuszczalne jest nabycie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach przed osiągnięciem ustalonego prawem wieku emerytalnego. W rezultacie, nie doszło do ziszczenia się przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z przedstawionych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto według zasady z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c.

r.g.